

RUBRIEK RECHT EN GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

FRANK BEYAERT (1930-2005)

Destijds boegbeeld van de Nederlandse Forensische psychiatrie

Frank Beyaert overleed op 30 december 2005 en werd uitvoerig gehuldigd tijdens een indrukwekkende herdenkingsbijeenkomst op 6 januari 2006 in de Nikolaïkerk te Utrecht. Omringd door familie, talrijke vrienden en collega's, werd hij op die dag begraven op het Utrechtse kerkhof Soestbergen, gelegen aan de overkant van het Pieter Baan Centrum waar hij 20 jaar actief was. Tijdens herhaalde bezoeken van het Pieter Baan Centrum met studenten criminologie van de K.U.Leuven liet Frank Beyaert nooit na om ons er op te wijzen dat de lokale Utrechtse bevolking dit gedeelte van de stad 'het luie end' noemt, eraan toevoegend: 'daar liggen ze en daar zitten ze'. Hiermede wordt oogluikend verwezen naar enerzijds degenen die op het kerkhof begraven 'liggen' en anderzijds de verdachten van ernstige misdrijven die voor een grondig deskundigenonderzoek in het Pieter Baan Centrum opgesloten 'zitten' en 'die ook niet moeten werken en zelfs nog gelogeerd en gevoed worden'. Samen met tal van collega's heb ik zeer veel opgestoken van Frank Beyaert die een boegbeeld van de Nederlandse forensische psychiatrie is geweest. Een eerste kennismaking gebeurde via zijn zeer waardevolle publicatie 'Recht spreken en recht helpen'¹ en later zijn oratio 'Positie kiezen en kleur bekennen'² Naderhand bij persoonlijke contacten bleek de man achter deze publicaties zeer boeiend te zijn. Dit kwam tot uiting tijdens herhaalde bezoeken aan het Pieter Baan

Centrum, zijn gastcolleges te Leuven en tijdens tal van internationale bijeenkomsten (onder meer de jaarlijkse congressen van de 'International Academy of Law en Mental Health' in Canada, Nederland, Israël, Noorwegen, Italië en uiteraard ook tijdens het congres in 1991 dat wij in Leuven organiseerden).³

Zijn verdiensten voor de forensische psychiatrie in Nederland en op internationaal vlak alsook zijn persoonlijke karaktertrekken werden in het verleden reeds verwoord door collega's en vrienden. Dit gebeurde vooral tijdens vieringen bijvoorbeeld ter gelegenheid van zijn afscheid als geneesheer-directeur van het Pieter Baan Centrum⁴, samenvallend met zijn zestigste verjaardag en met het verschijnen van een Liber Amicorum⁵, alsook tijdens de recente herdenkingsplechtigheid op 6 januari 2006.⁶ Hier volgt een persoonlijke poging om zijn leven en werk zeer beknopt samen te vatten.

Als Nederlander geboren in Indonesië, kwam hij als 13-jarige in een Jappenkamp terecht. Hij heeft dit nooit aan de grote klok gehangen. Maar tijdens zijn afscheidscollege kwam het wel even aan de orde.⁷ Hij prees zichzelf gelukkig dat hij

³ Casselman, J., Bobon, D., Cosyns, P., Wilmotte, J., Arteel, P., Depreeuw, W., De Ruyver, B., Janssen, V., Mormont, C., Snacken, S. (Eds.), *Law and mental health. Historical, Legal, Ethical, Diagnostic and Therapeutic Aspects. Proceedings of the 17th International Congress of the International Academy of Law and Mental Health, Leuven, 1992.*

⁴ Toespraken gehouden ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van en het afscheid als geneesheer-directeur van het Pieter Baan Centrum door Prof. Dr. F.H.L. Beyaert op 5 september 1990 in de Janskerk te Utrecht.

⁵ Kelk, C., Koenraadt, F., Mooij, A.W.M. (Red.), *Harmonie en tegenspraak*. Gedragkundige en rechtsgeleerde opstellen over psychiatrie en strafrechtstoepassing aangeboden aan F.H.L. Beyaert, Arnhem, Gouda Quint, 1990.

⁶ Toespraken gehouden ter gelegenheid van de herdenkingsbijeenkomst op 6 januari in de Nicolaïkerk te Utrecht.

⁷ Beyaert, F.H.L., *Verleden en heden verweven*. College ter gelegenheid van het afscheid als hoogleraar in de psychiatrische aspecten van de rechtspraak, in het bijzonder de forensische psychiatrie, aan de rijksuniversiteit Utrecht op 11 oktober 1995, Utrecht Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen, 1995.

¹ Beyaert, F., *Rechtspreken en recht helpen*. Interactie in de (straf)rechtsbedeling, Mepel, Boom, 1976.

² Beyaert, F.H.L., *Positie kiezen en kleur bekennen*. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar in de Psychiatrische aspecten van de rechtspraktijk, in het bijzonder de forensische psychiatrie, aan de Rijksuniversiteit te Utrecht op maandag 19 februari 1979., 's-Gravenhagen, Vuga, 1979.

het niet als klein kind maar als puber had meegemaakt. Hij beschreef vooral het avontuurlijk karakter van dit 'overlevingskamp' (er werd gesmokkeld, je moest niet naar school, je leerde voor jezelf en je vrienden opkomen). Hij had het zelfs voor mekaar gekregen om de gereedschapskist van zijn vader in het kamp binnen te halen om er een winkeltje voor reparaties mee op te zetten.⁸

Frank Beyaert kwam na zijn studies in de geneeskunde en zijn specialisatie in de psychiatrie via de kinderpsychiatrie en een psychoanalytische opleiding in aanraking met de forensische psychiatrie. Hij werd geneesheer-directeur van een instelling die reeds vermaardheid had verworven dankzij twee voorgangers. In 1949 werd immers te Utrecht de Psychiatrische Observatiekliniek van het Gevangeniswezen opgericht waar Baan er gedurende 9 jaar de leiding had. Baan werd opgevolgd door Kloek wel bekend voor zijn publicatie 'Dialoog met de criminele psychopaat'.⁹ Kloek was er gedurende 12 jaar geneesheer-directeur. Frank Beyaert nam daarna de fakkel over. In 1978 werd een volledig nieuw gebouw in gebruik genomen dat nog steeds de allure heeft van een modern psychiatrisch centrum binnen de muren van een Huis van Bewaring. Toen hij afscheid nam van het Pieter Baan centrum in 1990 was hij er 20 jaar werkzaam geweest. Frank Beyaert heeft in navolging van zijn voorgangers een eigen gezicht gegeven aan dit internationaal vermaard centrum voor de residentiële observatie van verdachten van zeer zware misdrijven en het rapporteren naar justitie toe. Van bij het begin van zijn aantreden en gedurende zijn gehele loopbaan legde hij de nadruk op de interactie tussen de delinquent en zijn omgeving, de onafhankelijke positie van de psychiatrisch deskundige in strafzaken, het belang van de rechtspositie van de verdachte en het democratisch overleg tussen de verschillende personeelsleden teneinde vorm en inhoud te geven aan de forensische rapportage.

In het verslag van de 'Commissie Internering' van 1999 wordt gepleit voor de mogelijkheid om ple-

gers van ernstige misdrijven residentieel te kunnen onderzoeken.¹⁰ Dit voorstel werd geïnspireerd door het Pieter Baan Centrum in Utrecht en vooral door Frank Beyaert die als ad hoc deskundige door de Commissie werd gehoord. In ons land verscheen er zelfs op 19 april 1999 een Koninklijk Besluit dat voorziet in de oprichting van een POKO (Penitentair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum).¹¹ De uitvoering van dit Koninklijk Besluit blijft tot op heden dode letter.

Van 1990 tot 1995 zette Frank Beyaert zijn academische activiteiten verder als hoogleraar in de psychiatrische aspecten van de rechtspraak, in het bijzonder de forensische psychiatrie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Het zijn nog vruchtbare jaren geweest voor deze innemende, beginselvaste, gezaghebbende, scherpzinnige man van weinig woorden die ook kunstminnend was en kettingroker. De laatste jaren van zijn leven zijn door ziekte verstoord geworden. Met tegenzin heeft hij een stuk autonomie moeten prijs geven aan het gezondheidszorgsysteem.

JORIS CASSELMAN

COLLOQUIUM BESCHERMING VAN DE MAATSCHAPPIJ

Op 24 en 25 november 2005 werd in Brussel het druk bijgewoonde colloquium "*Défense Sociale/Bescherming van de Maatschappij - Eindelijk met zorg behandeld!*" georganiseerd door de Franstalige werkgroep "*Défense Sociale*".¹ Dit evenement kaderde in het 75-jarige bestaan van de

¹⁰ De Commissie Internering voor de herziening van de wet tot bescherming van de maatschappij van 1 juli 1964. Eindverslag van de werkzaamheden. Ministerie van Justitie, April 1999.

¹¹ Koninklijk Besluit van 19 april 1999 tot instelling van een Penitentiair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum met het statuut van Wetenschappelijke inrichting van de Staat (B.S. 08/05/1999).

¹ Groupe De Travail Francophone "Défense Sociale" bestaande uit: Centre de Recherche en Défense Sociale, Centre Hospitalier Jean Titeca, CHP "Chêne aux Haies", CHP "Les Marronniers", Etablissement de Défense Sociale de Paifve, Unité de psychopathologie légale "UPPL".